

Пролетарі всіх країн, єднайтеся!

БІБЛІОТЕКА „НОВОЇ ДОБИ“, № 5.

М. ШАПОВАЛ

ІНТЕЛІГЕНЦІЯ
і
ПРОЛЕТАРІЯТ

ВІДЕНЬ—КИЇВ, 1920.

БІБЛІОТЕКА „НОВОЇ ДОБИ“, № 5.

М. ШАПОВАЛ

ІНТЕЛІГЕНЦІЯ
і
ПРОЛЄТАРІЯТ

ВІДЕНЬ—КИЇВ, 1920.

Друкарня „Адрія“, товариство з обмеженою пору- :-: кою, Відень II. Taborstraße 52b. :-:

Інтелігенція і пролетаріят.

I.

В соціалістичній літературі вже установлено, що так звана інтелігенція не творить з себе якоїсь окремої соціальної кляси; вона має прикмети і трудової кляси, коли продає в найми свою інтелектуальну працю та дістає платню, якої вистачає лише для існування (інтелігентський екзистенц-мінімум). підлягаючи ніби залізному законові заробітної платні, але також має прикмети буржуазної кляси, коли за свої послуги дістає високу платню (вищу по-над екзистенц-мінімум), з якої робить „накопичування маєтку“ і вступає в середину власницької гри і всіх переживань власника-буржуа.

Власне, з цієї неясности клясової фізіономії в інтелігенції користають всі злі духи людства, щоб мобілізувати всю інтелігенцію проти трудового люду, щоб, користаючи її здібностями, знаннями, талантами, гнобити трудові маси, але разом з тим доводити, що це „нормальний“ тип життя, бо навіть

таланти служать паразитам, піддаються добровільно під експлуатацію, бо... це „природньо“. І спеціально інтелігенція має трудитися над оправданням капіталізму та експлуатації. І вона страшенно занята цією працею, роблячи це „не за страх, а за сумління“.

І що найцікавіше при тім — аж розривається від крику, що вона природній добродій для народу, що вона — провідник народу, його „представник“ і, при нагоді — природня влада над ним.

І доки не було революції, то досить трудно було розвіювати інтелігентську ману, бо життя не ставило іспиту „на буржуазність“ для інтелігенції. Все життя йшло під палкою начальства, інтелігенція хитро одбріхувалась, не брала на себе вини ані крихти і торочила, що от, мовляв, коли б її сила і воля, то вона б зразу „для народу“ рай зробила, всі несправедливости і насильства знищила... Вірити доводилось на гарне слово. Тепер революція поставила гостро на іспит всю інтелігенцію: хто з народом, хто проти народу? І тут виявились незвичайні річи, здерто маски, оголено душі і показано, хто чого варт.

Українська інтелігенція, як „суто-народня“, що вважала за свою природню монополію — володіти всіма ідеалами, показала своє справжнє обличчя! Ми тепер можемо з документами в руках говорити про цього за-

гадкового франта, що ходив і ходє біля українського народу з добрами всього світу. замаскований і загримований під ідеаліста, соціаліста, героя, добродійника, творця і т. д.

* * *

Інтелігенція не творить окремої суспільної класи — це правда. Ми маємо перед собою три досить скристалізовані класи — буржуазію, пролетаріят, трудове селянство. Але що таке інтелігенція? Вона не має чисто-буржуазного обличчя, бо продає свою працю, не має капіталу і певної власності; вона не пролетаріят, бо живе буржуазно і переважно буржуазно думає й відповідно робить; вона — не селянство також. Взагалі беручи — вся інтелігенція не має своєї окремої класової свідомості, бо послугується свідомістю та ідеологією тієї класи, якій служить. Можна думати, що це сказано про інтелігентську „ідеологію“: „на чийм возі їдеш — того й пісню співай“.

Коли взяти на розгляд окремі фахи інтелігентської праці, то можна спостерегти досить цікаві з'явища.

Що менший розмір платні дістає інтелігентний фаховик, то ближче до трудових мас стоїть, то більше має в собі елементів класової свідомості трудових мас.

Як тільки ця платня перевищує екзистенц-мінімум, то з збільшенням лишків

збільшується класова свідомість буржуазного типу.

Але в порівнянні з класовою свідомістю пролетаріату, інтелігентська „класова“ свідомість невичайно низька. Навіть при різко визначеному пролетарському становищі, незвичайно-низькому екзистенц-мінімумі інтелігент не усвідомлює свого класового інтересу (точніше—спільності своїх інтересів з класовими інтересами працюючих мас).

Прикладів маємо перед очима безліч.

Візьмемо „благородну“ професію — учительство. Народні учителі дають найбільший процент тих, що свої інтереси звязують з інтересами трудових мас, що „ідуть в соціалізм“, що „служать революції“, що часто героїчно навіть працюють для народнього добра. Народнє учительство — це, здається, загально признаний чистий тип „трудової інтелігенції“.

Ця група людей продає свій труд за мізерну платню; хронічно недоїдає фізично і духовно; підлягає всьому жахові знуцання капіталістичної держави, примхам попа, при зирству поміщика, самоволі „земського“ діяча. Але чи ця група обороняє свої людські інтереси з такою свідомістю, як півграмотні або й неграмотні робітники з фабрики?

Чи ви чули коли-небудь про „страйк“ учителів, чи якийсь инший спосіб боротьби? Ні. Бо навіть аж чудно слухати про страйк тих, хто служить культурі, народові. Хіба

можна страйкувати в такій праці, як не-сення „духового світла“ в народ і т. п.? Чи духове світло, чи електричне — однаково важні для життя, але свідомій пролетарій закриває електрику і грізно нагадує панам життя про своє бідування і гнів. Страйкує залізниця, водопровод, млин, лісопильня, механічний завод, шахта — це однаково важно для життя. Страйк цей також відбирає дітям воду, молоко, хліб, і т. д., але свідомі робітники страйкують. Вища свідомість примушує навіть страйкувати проти самого життя (голодовка в тюрмі) і люде вмірають. А чому не страйкують парії-учителі? Через брак клясової свідомости.

Учителі середніх шкіл — це вже різкіше визначений тип буржуазного життя і думання. Між ними вже соціалістів дуже і дуже мало. Ще менше соціалістів між учителями вищих шкіл, професорами. Учителі середніх і вищих шкіл — взагалі не страйкують, хоч з ними поводяться не краще, як з нищими учителями. І от маєте безумовно тип трудової інтелігенції, що продає свою працю (інтелектуальну), не має власности, живе в лещетах капіталістичного режиму, підлягає всім його шкодливим впливам і гніту, а не страйкує. Дістає тепер в де-яких державах значно менше, ніж фабричний робітник і нарікає на безвихідні злидні, страшно нарікає! „Подумайте: робіт-

ник дістає 600 корон за тиждень, а я — учитель, — 500 корон за місяць!“ говорить, нарікає на дорожнечу і на страйки, не розуміючи, що фабричний робітник клясово в сто разів свідоміший від його, учителя, а тому й дістає 600 корон тижнево.

Пройдіть по всіх низчих щаблях професійно-інтелігентської найманої праці, ви скрізь зустрінете це характерне з'явище: трудова інтелігенція, що має всі прикмети і інтереси пролетаріату, одріжняється від цього пролетаріату лише одним — відсутністю свідомости своїх спільних з пролетаріатом інтересів.

Почтово-телеграфні, залізничні, державні урядовці, служащі всяких банків, контор, підприємств, преси і т. д. — вони представляють собою класово несвідому частину великої пролетарської маси і стоять нарівні по своїй класовій несвідомости хіба з анальфабетамичорноробочими, що вперше прийшли з села на заробітки в місто. Під цю характеристику підходять всі інтелігенти, що виходять на біржу праці і продають „свою голову“ (не руки) роботодавцям, але, на жаль, разом з головою вони продають їм і розум, гублячи клясову свідомість робітника-пролетарія.

Коли заробіток цієї наймитської інтелігенції перевищує екзистенц-мінімум, коли такий інтелігент вже має змогу „відкладати“,

скупиувати капітал, то він вже свідомо і клясово стає буржуєм. Уявіть собі директора фабрики, найнятого інженера, що дістає платню, яка є більша його видатків навіть при комфортному способі життя. Маємо таких прикладів безліч в області торгівлі і промисловости. Одержує такий пан, наприклад, 40.000 карб. річно (до війни), його екзистенц-мінімум в Києві, прим., 12.000 карб., а останні 28.000 карб. він „відкладає“. Ці 28.000 карб. є фактично і економічно „рентою від інтелекту“, котрим він монополює володіє. Коли прийняти пересічний процент 5, то капіталізація цього доходу показує, що цей пан ніби орудує капіталом 560.000 карб., з якого і дістає що-річно 28.000 карб. ренти. Позаяк цей дохід є частиною надвартости, взятої від труда пролетаріяту, то без сумніву цей директор є експлуататором, що разом з власником фабрики експлуатує робочу масу. Його інтереси спільні з інтересами власника фабрики і протилежні інтересам пролетаріяту. Власник фабрики експлуатує труд через знаряддя продукції, а директор — через природне багатство (інтелект). Вони обидва є монополістами. Очевидно, інтелект є природною монополією, але коли в капіталістичному устрої пустити інтелект в хід, то за це можна дістати не лише трудову платню, а ренту, що економічно є частиною взятої

у пролетаріята надвартости. Інтелігентний рентабілітет має спільного багато з рентабілітетом приватно-власної землі, бо як інтелект, так і земля — є природними добрами.

Через те все ясно, що інтелігенція, яка має дохід вищий над екзистенц-мінімум, по своєму класовому становищу, по економічній природі свого доходу — належить до буржуазії, хоч по формі користування своєї праці (найми) її можна зачислювати до трудових мас. Але форма не повинна закривати дійсний зміст і ми повинні ясно розмежувати ці два взаємно-виробжі табори — пролетаріят і рентьєрів-інтелігентів. Ці інтелігенти кричать тепер, що вони належать до „трудоx мас“ (бо трудяться над ограблюванням їх), навіть закладають всякі „трудоx партії“, обурюються, що пролетаріят не пускає їх до влади і доводять, що адвокат, городський лікар, директор, управитель маєтку і т. п. „трудоx ки“ є також наймитами, пролетаріяма, а тому вони здібні обороняти інтереси народу і т. п. Що наймити — це правда, але також правда і те, що — експлуататори, буржуї, рентьєри.

Адвокатура і юстиція навіть спеціалізується на обороні власницьких інтересів, це є спеціальний орган для оборони інституту приватної власности. Родились разом з ним і мусять разом з ним згинуть. „Вмѣстѣ поиманы — вмѣстѣ и повѣщены“.

— Цікава група інтелігенції — письменники, що живуть виключно від експлуатації свого таланту, природного добра. Їхні таланти — їхня природна монополія. І трудно щось заподіяти проти цієї монополії, хоч вона, як і всяка монополія, є великим засобом для утворення собі виключного становища, панування. Письменники ніколи не страйкують, навіть і тоді, коли критики та рецензенти благають їх про те. Вони не страйкують, коли видавці їх експлуатують немилосердно, бо . . . . індивідуалізм власности (монопольної до того-ж) і її інтереси тримають їх на суспільному становищі не пролетаріяту, а буржуазії. Талант приносить ренти, а проти одержування ренти ніхто не страйкує. В залежності від природного добра (таланту) залежить розмір ренти і ступінь власницького напруження, розвитку власницького інстинкту. І тому лише виключні натури з письменників ідуть в соціалізм, приключаються до пролетаріяту. В Росії один Горький став з пролетаріятом, а рівні йому славою і розголосом (Андреєв, Арцибашев, Купрін, Мережковський і ин.) — де вони? В таборі реакції. На Україні один Винниченко йде з пролетаріятом, а де інші прославлені письменники? Метушаться навколо оперетково-газетного „демократизму“, маскуючи свою огиду до соціалізму, спокушаючи нас любовію до соціалізму, як до ідеалу, тоді, коли інтерес трудового люду

вимагає, щоб ми стояли на соціалізмі, як на програмі нашої реальної праці. Вони знають, що ідеал, як усякий ідеал по своїй суті, є лише інтелектуально-психічна категорія, просто ілюзія, мрія, але ніколи не реальна річ, то чому-ж не підвести їм суворо-реальної проблеми соціалізму під категорію „ідеалів“? Це корисно: приватна власність на талант дає всі вигоди буржуазного існування і разом з тим вона „ідеалом“ захищена від домагань дійсности.

Топчуться біля „демократизму“ буржуазії, але соціалізму не люблять, бояться його і на революцію в практичній дійсности не підуть. В „мріях“, в „ідеалі“ — о так! Вони нічого не мають проти соціалізму, коли він прийде після їх смерти, але нехай боже, за життя! Чому так?

Бо надвишка доходів понад екзистенц-мінімум дає їм ренту, через котру можна определити їх економічне становище і навіть розмір капіталу, котрим орудують в житті, або краще сказавши: розмір тієї економічної сили, яку дає їм їхня природня монополія і яка по своїй суті дає реальний ефект капіталу.

Приклад: письменник в рік заробляє 50.000 карб. (між „талановитими“ це не рідкість), його екзистенц-мінімум, примірно, 20.000 карб. Лишок в 30.000 карб.. при ка-

піталізації з 5%, показує, що він ніби живе з ренти від капіталу в 600.000 карб.

Візьмім ще приклад з групи людей на уки. Інтелігенти, що займаються наукою, що люблять декоруватись в науковий об'єктивізм — як вони вірно служать все — таки буржуазії, капіталові всупереч таки науці! Особливо інтересні панове „учені“, що займаються суспільними науками (історія, соціольогія, право, політична економія і т. д.). Ці учені читають всякі розумні книжки, досліджують дійсну природу суспільних з'явищ і знають, що капіталісти обкрадають робітників, що всякі монополісти — це є просто грабіжники.

Вони знають, що капіталісти є грабіжниками, але покривають їх, підробляють, фалшують цілком свідомо науку. Навіть більше: вони прикидаються друзями трудового люду. Вони торочуть робітникові: „знай, чоловіче, що наука так говорить: коли-б не було капіталістів, то хто би тобі давав роботу? Ти вмер би з голоду“. Служба капіталові і участь з розхапуванні надвартости занадто спокусливі ласощі, щоб від їх відмовився служатель „об'єктивної науки“, рафінований дурисвіт.

Але є ще одна цікава у нас група негосподарської інтелігенції — військові, офіцерство. Наїве українське офіцерство пере-

важно, в подавляючому числі сини мужиків, робітників, трудового люду, що повискакували на „фендриків“ (прапорщиків) і поручників і за всяку ціну пнуться вмирати в боротьбі... за капіталістів, поміщиків! І то навіть за польських, московських, жидівських, що чорною хмарою сиділи й сидять (у Галичині) і смокчуть кров з українського мужика й робітника. За буржуазний устрій України, цеб-то за панування колоніального розбишацького капіталу, боряться мужицькі і робітницькі синки, а не за волю і панування своїх батьків, матерів, братів, сестер, які пухнуть з голоду, гинуть в праці на шіберів, спекулянтів, грабіжників.

Замість, щоб бути в українській червоній, революційній, грізній, неблаганій для панів армії, вони йдуть на заріз во ім'я капіталізму! Вони люблять „націю“, а служать капіталізму. Українські офіцери належать до буржуазії, як і скрізь. Ця група народньої, злиденної, клясово несвідомої інтелігенції робить Каїнову роботу, навіть часто не відаючи про це.

Отже, вся інтелігенція вільного фаху по своїй суспільно-економічній суті є або „підприємцями“ або „моноподістами“, хоч без робочих і без контор. Лікар, професор, адвокат, письменник, співак, музикант і т. п. підлягають очевидно експлуатації з боку

своїх патронів, імпресарію, видавців, то-що, але це подібно до того, як більший буржуа експлуатує меншого: через те вони не перестають бути буржуями, коли навіть цілком справедливо нарікають на визиск.

Ми-б могли вже установити, що трудова інтелігенція, що заробляє собі екзистенц-мінімум або менше, цілком відноситься по своєму клясовому становищу до пролетаріату, але по своїй клясовій свідомості стоїть, взявши загалом, значно нижче його, через те підлягає великому визискові з боку капіталу, часто служить несвідомо зброєю гніту над пролетаріатом і... жертвою гніву повставшого трудового люду.

Інтелігенція вільного фаху, з „рентабельним“ інтелектом або талантом, по своїй економічній суті виростає разом з капіталізмом, користується реальними вигодами капіталістичного устрою, зростається з ним психічно, ідеологічно і економічно. Є його духовною опорою і захистом, його ідеологом і поетом. А тому так кричить проти революції і є фактичним ворогом пролетаріату. Щоб замаскувати своє оличчя і укріпити економічне становище, гримірується під „провідників людськості“, „творців“ і тероризує пролетаріат духово, пускаючи в хід всі свої таланти, красномовство, всі засоби могутньої мистецької сугестії.

Це сильний ворог пролетаріату !

Він своїми знаннями, тисячами і мільйонами книжок, листків, газет, нот, картин, консультацій, міркувань, філософії і т. д. духовно тероризує трудові маси, шматує їм психіку, нерви, льогіку. Як вправний дури-світ, жонглер, шаман, крутиться, вищить, прорікає, аналізує, доводить, переконує і намагається збити з толку, з простого шляху клясових інтересів, цеб-то революції. І хоч невелика ця група у нас, в порівнанні з „етнографічною масою“ але дивіться, як вона силкується творити Україну по своєму образу і подобию, а не так, як хоче трудовий люд. Вже три роки веде завзято боротьбу проти народу і хоче його засуггестіонувати цілком, щоб він повірив, що ніби його інтєреси тотожні з інтересами цих „трудовиків“ і рентьєрів.

II.

Українська інтелігенція за три роки революції зробила велику еволюцію. Хіба було мислимо перед революцією, щоб „свідомі українці“ свідомо стояли за монархізм, за експлуатацію „бідного народу“ поміщиками, фабрикантами і банкирами? А тепер цим пишаються і називають це реальною політикою! Хіба українська інтелігенція виступала тоді проти соціалізму? Ні, навпаки

— всі зітхали за революцією і мріяли про соціалістичний ідеал, а тепер . . . немає таких гірких і лайливих слів, котрих би вона не кинула на соціалізм, „експерименти“, і навіть . . . арештовує соціалістів, погрожує розстрілами, шибеницями, розстрілює, під полеві суди віддає, бігає до поліції всього світу і просить арештовувати українців-соціалістів, не давати їм віз, саботує їх державну і культурну працю, ізолює їх в житті, провокує проти їх темні елементи, клеветує, клеветує, клеветує . . . Збирається, шепотить, намічує кандидатів на гетьмана, короля, диктатора . . .

Одкрито продає свій коханий народ, свою любу неньку-Україну польській шляхті, московській чорній сотні, антантському і якому хочете імперіялізмові, і за всяку ціну хоче опинитись на вершку влади в українській республіці . . . Оповістила війну українському трудовому людові, обкрадає його з нечуваним цинізмом і готова з чортом поєднатись, аби знищити соціалізм, — єдину релігію трудового люду і соціалістів, як провідників соціалізму. Записується тисячами в соціалістичні партії, щоб руйнувати їх, зривати з середини, компромітувати їх перед темним людом, щоб опоганювати, паскудити в храмі трудящого людства . . .

О, українська інтелігенція виявила велику „революційну“ енергію в організації революції

проти народу, проти соціалізму! В цьому напрямі було і в багато „героїзму“ упертості, злості, жертв. Ціною нечуваного самопониження повзе на чотирьох під ноги своїх ворогів — польської шляхти, денікінінства, антантської буржуазії — і благає про поміч, про танки і зброю проти українських селян і робітників, обіцяє на віки-запродались майже в кріпацтво, за продати нафту, степи, вуголь, залізо, цукор, дніпровські пороги, мognлу Шевченка, „святую Софію“, — все, все! тільки дайте нам змогу знищити соціалістів, уратувати Європу від соціалістичної революції!

В цій хуртовині злочинств проти свого народу українська буржуазна інтелігенція йде під прапором „вільна рента“, „визиск“, „буржуазне панування“ вперед, вперед і несе отруйливо-брехливу фразеологію в світ, оббріхуючи „коханий народ“ і продаючи його в чорне рабство.

Всю цю „творчість“ і „розвиток національної культури“ можна зрозуміти лише тоді, коли зробити оцінку методом аналізу класових інтересів, що ми пробували начеркнути загально на початку статті. Так! Трудова інтелігенція, як позбавлена класової свідомості частина пролетаріату, грає пасивну роль, не може проводити революцією і мусить зложити зброю перед пролетаріатом. Вона позбавлена воління, великого хотіння,

і не бачить, не відчував широких перспектив розвитку, по рабському тремтить перед дужчими факторами життя, німіє перед грізним диханням історичної необхідности, не може орієнтуватись, напружити сили для досягнення своєї мети, бо у неї нема своєї мети, нема свідомости. Історичну мету може мати лише кляса, а не одиниця. Всі цілі одиниці обмежені часом і простором, не сягають в далечінь, тому одиниця інтелігентська стоїть осторонь від шляху, по якому людськість іде в будучину, ідуть громади, кляси, нації, а не одиниці. Тепер ідуть трудові маси, пролетаріят, бо свідомі своєї мети і сили. А трудова інтелігенція? В своїй масі вона не має інерції історії, не має свідомости суспільних задач, звязку окремого клясового інтересу, а звязку з пролетаріятком не освідомлює, тому стоїть пасивно, чи по троху диференціюється, вливаючись однією частиною в масу пролетаріяту, а другою — в буржуазію.

Самостійної ролі вона не грає, бо є частиною пролетаріяту, позбавленою клясової свідомости.

„Рентабельна“ інтелігенція служить ревно буржуазії і силкується потягти за собою трудову інтелігенцію і пролетаріят, для того розвиває відповідну ідеологічну і політичну акцію, про яку мусимо сказати на підставі досвіду західно-європейських держав.

Маючи рентабельну посаду чи талант інтелігент має змогу жити з більшим чи меншим матеріальним і духово-естетичним комфортом, щоб-то використовуючи всі блага культури. Цей спосіб життя витворює певну психіку, звички, погляди. Незаяк інтелігенція живе зовнішно так, як і буржуазія, то має і подібну соціальну психіку, котра носить в собі признання і уподобання сучасности, санкцію сучасного ладу, котра виблискує з кожного слова, руху, погляду сучасного інтелігента. Її можна замаскувати навіть більшим чи меншим етичним розвитком інтелігентної особи, котра може навіть тонко відчувати суперечности життя, несправедливість поділу природніх добр і продуктів праці, але помимо того не має сили волі для активної праці над перебудовою соціальних відносин.

Соціальні відносини розвиваються на своїх економічних підставах, вони витворюють державу, право, етику, естетику, котрі являються проізовимими економіки. Наслідок не творить своєї причини, не стає своєю власною передпосилкою (премісою), то-ж етичні рухи і успособлення не мають в собі самостійної сили для перебудови життя. Вони мають значіння, але не вони рішають. Через те все навіть етично розвинена персона не в силі творити дійсне справедливе життя, котро твориться лише

боротьбою інтересів, чи точніше — клясовою боротьбою. Інтелігент, що має мінімальне поняття про клясовий інтерес, ніколи не здібний робити щось рішучо, послідовно, з непохитною волею і твердим переконанням. Він увесь час грає на етичних категоріях, маскуючи свою буржуазну природу або клясову несвідомість.

Любимою його суспільно-політичною ідеєю є демократизм в формі парламентаризму. Цей демократизм є виразом його інтересів, бо позбавлений матеріального капіталу (знарядь продукції) він може грати певну роль тільки в демократичному суспільстві, яке дає йому доступ до життя. Він іде в політику, в парламент, кричить, змагається, проєктує, господарює., але господарює не в своєму господарстві, а в справжнього господаря, буржуя, капіталіста. Він освічений, напрактикований слуга, котрий часто розуміє справу краще, ніж його господар. Він служить для чужих інтересів, але переймається ними увесь, цілком, вважає їх майже за свої власні, бо від степені відданости його чужим інтересам залежить його особистий добробут і становище. Цей добробут, коли переходить грань екзистенц-мінімуму, стає буржуазним, має його суспільно-економічну природу, а тому й буржуазну психологію.

І коли такий інтелігент іде в соціалізм?
По мірі розвитку клясової свідомости пролетаріяту інтелігенція потроху переходить від буржуазії до його, стає соціалістичною, але приносить з свого буржуазного світа всі його прикмети, а головне — ідею компромісу. Інтелігент служить буржуазії, служить пролетаріатові, він служачий, що дістає платню, що шукає насамперед вигідної служби, а не різниць в клясових інтересах. Йому не вигідне загострення клясвих інтересів між буржуазією і трудовими масами, бо вимагає од його рішучого переходу вже до одного когось, бо виключає подвійне клясове підданство, виключає вільний перехід від одного до другого. Це взагалі для його не вигідне, а тому він стоїть за компроміс, за примирення, за рівновагу кляс. Він гаряче обороняє принцип парламентаризму, бо парламент — це між-клясовий компроміс: тут і буржуазія і пролетаріат зійшлись разом, а тому мусять признати взаїмне право на існування. Таке признання логічно тягне за собою признання еволюції відносин, а не революції. Ідея парламентаризму — це ідея легалізації капіталістичного ладу з узглядненням права пролетаріяту лише на існування, а не на революцію. Інтелігент аргументує потребу парламентаризму етичними категоріями (ідея рівности!) а не соціально-економічними.

Для інтелігента досить рівності в парламенті, а не в житті, де буржуазія і пролетаріят існують в атмосфері грізної суперечності їхніх класових інтересів. Для інтелігента досить етичних категорій, бо він не має певного класового інтересу, він міжкласовий гермафродит, що носить в собі прикмети і буржуазії і пролетаріату. Він сам — соціальний компроміс, а тому може виявитися лише в політичному компромісі класових ворогів — парламентаризмі.

Через те він проти соціальної революції і несе в соціалістичну організацію лише поняття компромісу, що мають імя опортуністичної політики. Інтелігенти перебирають на себе провід над соціалістичною партією і перетворюють її в ліберально-опортуністичну, революційний, по своїй природі соціалізм — в опортуністичний, асимілюють капіталізм в соціалізм і навпаки. Буржуазія розуміє цю природу інтелігента і не боїться його використовувати, посилаючи в парламент. Це їй дуже вигідно, бо пролетаріят до парламенту сам не йде, а посилає інтелігентів. Цього їй треба для буржуазії! Ти прийди в парламент, а тут ми вже компроміс знайдемо: ти нас визнаєш, легалізуєш і не робитимеш революції.

Це настільки вигідна для буржуазії річ, що коли-б соціалісти не пішли в парламент, то в буржуазних колах був-би справжній

переляк. Соціалісти-опортуністи (меншевики і т. п.) краще обороняють інтереси буржуазії, ніж вона сама: вони переконані, що соціальна революція „не назріла“ і тому ставлять соціалістичні штемпелі до буржуазної політики, легалізують її, укоськуючи пролетаріят, здержуючи його од виступів, од страйків.

Погляньте, до якого ступня zdeгенерувався соціалізм в руках всяких міністеріальних меншевиків у Чехії, Німеччині, на Україні, Австрії і т. д. Років 50 тому назад здавалось, що не дай боже соціалісти стануть міністрами, то за один день знищать буржуазію, а тепер... капіталіст може спокійно спати, бо хоч би і великі були „прогресивні податки“, але вони завжди помістяться в ціну товарів і вернуться в кишеню, а разом з тим самі панове соціалісти держуть робочу чернь на налігачі і усмиряють її.

Дегенерація соціалістичної політики — це діло рук інтелігенції, як природного соглашения між буржуазією і пролетаріятом. Інтелігенція наповняє парламенти, дебатуює, дає закони, визнаючи за буржуазією законне право на існування. В цьому прокляття соціальної ролі інтелігенції, що в соціалізм, як ідею революції, приносить ідею компромісу.

Розуміється, це діло вона робить з хистом талантом, бо має освіту і всякі таланти.

Аж голова крутиться у пролетаріату від інтелігентського красномовства і часто, в супереч своїм інтересам, робітник починає думати, що справді революція не назріла, що залізний закон еволюції ще не привів сучасну суспільність до потреби перебудови, що грабіж є історично-необхідним, бо це, мовляв, закон продукційних відносин і т. п. Треба дивуватись, з яким хистом інтелігенція обернула революційну науку Маркса з гимн для оправдання капіталістичного ладу! Це їй було і в потрібним, бо оскільки трудова інтелігенція є несвідомою клясовою частиною пролетаріату і не може розшифрувати ролі своїх інтелігентних ватажків, оскільки нетрудова інтелігенція зацікавлена в зрості рентабельности своїх посад і талантів, а розлучитись з рентою... ви знаєте, як це важко, настільки важко, що революційний соціалізм учить: ніхто добровільно не відмовиться від одержування нетрудового доходу — ренти, і щоб зніщити ренту, є лише один спосіб — соціальна революція, диктатура пролетаріату.

Інтелігенція цього не хоче і творить компроміс, узаконює капіталістичний устрій.

Хіба ми не бачимо, як з залізною льогікою йде українська інтелігенція до скріплення капіталізму, як вона бореться за капіталізм! Треба було прийти революції, щоб зірвати маску з нашої інтелігенції.

Маски зірвано.

Пролетаріят повинен знати, що визволення його мусить бути ділом його рук. Коли революція вже прийшла, коли диктатура вже є фактом, то хай собі верещить „соціалістична інтелігенція“ про неназрілість революції скільки їй влізе, а пролетаріят повинен робити своє діло: обеззброювати буржуазію політично і соціально-економічно. Тільки ворог трудового люду може боротись проти влади трудового люду, коли ця влада вже стала фактом! Українська інтелігенція, за нечисленними виїмками, стала на бік буржуазії і з шкури вилазить, обороняючи капіталістичний устрій України.

Вона на всякі лади кричить, що хоче визволити народ, але справді визволяє поміщиків і капіталістів від народної влади. Кричить, що на Україні чужі большевики-імперіялісти, а закриває очі, що $\frac{3}{4}$ населення України йде за большевиками. Зручно підтасовує карти про національні інтереси, разом з тим піддаючись Денікінові, польській шляхті, антантським капіталістам.

Вона не хоче бачити об'єктивних фактів, що революція знищує поміщиків і капіталістів, що на Україні влада народня, сам трудовий народ орудує. Кричить, що там „чуже правительство“, „на штиках“, але те чуже правительство знищує капіталістів і поміщиків, а своє—їх толерувало. Петлюра розстрілює „большевиків“, а на волю ви-

пускає Гербелів, Ржепецьких, денікінців, возиться з гр. Потоцькими, Тишкевичами, поміщиками, спекулянтами... „Своє“ правительство! „рідний“ уряд! „Соціаліст“ Петлюра, Ливицький, Мазепа, Порш, Мартос, Швець, Макух, Темницький, Безпалко.... Чим же тоді гірший Петрушевич, Цегельський, Тарнавський, Бурачинський, Голубович і т. п.? На нашу думку вони принаймні більші „чесні“, бо одкрито заявляють, що вони не соціалісти, що вони стоять за капіталістичний устрій, за інтереси панів проти пролетаріату. А соціалісти-фарисеї навіть не мають сміливости признатись, що вони пішли „в соціалісти“ виключно для того, щоб деморалізувати трудовий люд, що вони є лише лазутчиками буржуазії в соціалістичних партіях.

Не говориться вже про всяких „соціалістів“ — федералістів, самостійників, реалістів, еволюціоністів, а навіть де-які соціал-демократи, де-які соціалісти-революціонери є висланцями буржуазії в табор пролетаріату, щоб деморалізувати його і обезсилювати з середини.

Революція на Україні показала, що то є за штука українська „демократична“ інтелігенція, що два роки бореться проти свого народу або через брак клясової свідомости (трудова інтелігенція), або свідомо во ім'я інтересів буржуазії. На всіх полях громадського життя веде боротьбу проти со-

ціялістів, проти ограбованого буржуазією і нею самою, укр. інтелігенцією, безхатнього селянина і робітника.

„За парламентаризм“, „за демократизм“ . . .

За панування своє і буржуазії, во імя московських поміщиків і генералів, во імя польської шляхти, во імя міжнародніх банкірів . . .

Український селян і робітник знають вже, чого їм треба. Пролетаріят вже пізнав залізний закон свого визволення: соціяльна революція і своя диктатура є єдиними засобами. Роль інтелігенції він практично оцінив і за нею не пішов, а вона розлетілась разом з царським утікачами і кує за-кордонами по Варшавах, Берлінах, Прагах, Віднях інтриги і змови проти „свого“ рідного народу.

Хай кує . . .

„Настане суд: заговорять

І Дніпро і-гори,

І потече сторіками

Кров у синє море

Дітей ваших. І не буде

Кому помагати“ . . .

Український народ, ведений льогікою своїх інтересів, прийшов до соціяльної революції. Хто не з ним — той проти його. З народом залишилась невелика часть відданих народові соціялістів, як свідомих ін-

— тересів народу. Революція перемогла і нікому не вдасться її звалити. Українська-ж інтелігенція займається „парляментаризмом“ у Кам'янці-Подільському, Варшаві, Відні.

„Національна Рада!“, „Союз державности!“

Хай грається буржуазія в парляментаризм — у Відні, де ніколи не буде української державности, хоч би там сто „Національних Рад“ і т. п. цяцьок було зроблено.

Будівництво української державности — це діло самого лише трудового люду — селянства і робітництва. Інтелігенція збанкрутувала? Вона й не могла не збанкрутувати бо . . . . . одна її частина є несвідома своїх класових інтересів, а друга, одержуючи ренту не може від неї відмовитись инакше, як не ударом революційного кулака по голові. Буржуазія єсть буржуазія і ніколи вона свої ренти не подарує без відповідної принуки.

Усвідомляючи собі роль інтелігенції, пролетаріят повинен іти твердо своїм шляхом..

Шляхом соціальної революції.

III.

Шлях революційних мас ясний.

В революції все. Тут буває визволений дух, тут родиться мрія про казку нового життя, про ті широкі, горді надії, що полу-

ням охоплюють душу пролетаріату і злиденного селянства, тут все, чого трудові маси позбавлені в житті.

Революція, це не „демагогія“, не „анархія“ — це щось, чим живе і дихає народ-повстанець, народ-бунтар, що якоюсь великою інтуїцією прозрів, побачив ворога і пішов проти його. Революційний народ і загадка його психології — це те, чого ніколи не зрозуміє той, хто не працює так, як народ працює, як раб прикований до тачки.

Тому інтелігенція, навіть трудова інтелігенція, що живе, присмоктавшись до маленьких радощів життя, що підбирає крихти з столу панів своїх — інтелігенція не може довго зрозуміти оттого опяніння, очарування революції, що панує над масами.

Інтелігенція не має розума революції, ані її патоса. І це вже одно її робить мякотілою, нікчемною. Але коли вона й не зрозуміє, а так собі „просто живе“, то очевидно, що вона за більш елементарними концепціями йде, але всієї глибини проблеми визволення не охоплює. Вона клясово несвідома.

Вона тепер стоїть на роздоріжжі, розгубила свої маленькі поняття про „визволення“, згубила „державність“ і розчаровано-озлоблено шукає шляхи. Чесні люде шукають. Лають своїх поводитарів, що

завели їх в bagno. Що повинна робити ця інтелігенція?

Позаяк українська інтелігенція своїми руками ніякої української державности збудувати не може — а коли вона справді хоче української держави — вона мусить стати на пролетарську точку погляду і піти війною проти капіталіталізму, а це значить — проти сучасної Антанти, польської шляхти, румунських бояр і т. д. Сила об'єктивних обставин вимагає від неї — стати поруч тих, хто робить революцію, цеб-то разом з українським реальним трудовим народом. І коли народ побаче, що інтелігенція з ним, а не з його ворогами, тоді він признає українську інтелігенцію за свою, як то й було підчас перших місяців Центральної Ради і революційно-повстанської Директорії. Отже треба йти до свого народу, роботи з ним його важне, необхідне для його діло — викорінення капіталізму.

Отже, коли трудова інтелігенція зрозуміє справді свою задачу і свій шлях, піде до свого народу і разом з ним стане муром проти капіталізму, то цим вона наблизить час повної суверенности України: суверенність України є тоді, коли український трудовий народ там буде господарем.

Цю суверейність дає лише революція і знищення капіталізму.

Ніколи український народ не буде суверенним в самостійній буржуазній Україні, а тому наші незаможні селяне і робітники правильно зрозуміли свою суверенність, коли пішли проти капіталізму. За суверенність України боролись і боряться тільки наші селяни і робітники, а українська інтелігенція боролась і бореться за суверенність не України, а за суверенність колоніяльного капіталу польської шляхти, московських генералів на Україні.

І в цьому вся істота української контрреволюційної інтелігенції. Тут корінь справи.

За суверенність України бореться лише та частина нашої інтелігенції, яка бореться проти капіталізму. А московські большевики? Вони не винуваті, що мусять за вас робити вашу роботу. І доки ви не хочете робити вашої роботи, доти вони на Україні будуть вести вашу роботу — руйнування капіталізму. Вони не добре роблять? Роблять, як уміють, а де були і є ви, що гарно вмiєте робити роботу визволення України? Ви з шляхтою, з антантськими вампірами і злодіями? Ну, так мовчіть про Україну.

Україну визволяє український трудовий люд, селяне і робітники, і готувить на вас грізний невмолимий суд.

Так приблизно мусів-би тепер міркувати в душі чесний український трудовий інтелігент-наймит. Він-би усвідомив собі, що бути слугою свого народа — це куди краще, ніж бути рабом кольоніяльного, метропольного, нахабного капіталу. Невже ви, українські інтелігенти, думаєте, що бути на Україні тоді, коли там наші мужики і робочі в радах орудують, гірше ніж тоді, коли там ситі п'явки торгують українським людом? Ви-ж бачили царат, гетьманщину, денікінщину, шляхту і не вже ви осмілитесь говорити, що тоді була Україна? І ви хочете панування капіталізму, обовязково чужого капіталу, бо свого українські патріоти ще дуже мало „надбали“, щоб організувати господарство України. Хто хоче буржуазної України, той хоче, щоб Україна була кольонією. Оце страшний злочин проти народу.

Соціалістичну революцію творить народ тяжко, криваво, але творить. Він іде правильним шляхом. Виросте він культурно — Україна процвіте, як благословенний край вільного народу. І хто в цій праці допомагає йому — той варт імени сина народу. І я вдячний московським і українським большевикам, що викоріняють панське зілля, що очищають Україну од прокази капіталізму.

Тяжкий шлях народу, великі його муки і жертви, але непогасне світло горить в душі

віосвітляє гігантським полум'ям шлях його
е ликої революції.

Най буде благословенний шлях, яким
пішов український народ — шлях соціалі-
стичної революції!

17 серпня 1920 р.

БІБЛІОТЕКА „НОВОЇ ДОБИ“

органу Закордонної Групи
Української Комуністичної Партії.

Досіль видано:

- № 1. Винниченко В.: Всесвітня революція. Відень, 1920, 16^о, 16 стор.
- № 2. Винниченко В.: Українська державність. Відень, 1920, 16^о, 32 стор.
- № 3. Левинський В.: Соціалістична революція і Україна. Відень, 1920 16^о, 24 стор.
- Т^о 4. Паламар Г.: Капітал, колоніальні народи і більшевизм. Відень, 1920, 16^о, 24 стор.
- № 5. Шаповал М.: Інтелігенція і пролетаріят. Відень, 1920, 16^о, 34 стор.
- № 6. Винниченко В.: Політичні листи. Відень, 1920, 16^о, 24 стор.
- № 7. Левинський В.: Релігія, наука і соціалізм. Відень, 1920, 16^о, 24 стор.
- № 8. Стах П.: До верховин! Поезії. Відень, 1920, 16^о, 32 стор.

(Далі див. оборотна сторона).

- № 9. **Хименко Гр.:** Хто такі комуністи і чого вони хочуть? Відень, 16^о, 16 стор.
- № 10. **Левинський В.:** Капіталізм і імперіялізм. Відень, 1920, 16^о, 32 стор.
- № 11. **Піддубний Г.:** Комунізм і революція. Відень, 1920, 16^о, 20 стор.
- № 12. **Ленін Н.:** Третій Інтернаціонал і його історичне значіння. Відень, 1920, 16^о, 12 стор.
- № 13. **Паннекук А.:** Комунізм і демократія. Відень, 1920, 16^о, 9 стор.
- № 14. **Карпинський В. А.:** Що таке радянська влада і як вона будується? Відень, 1920, 16^о, 40 стор.
- № 15. **Піддубний Г.:** Комунізм і патріотизм. Відень, 1920, 16^о, 30 стор.
- № 16. **Мазуренко В.:** Відродження промисловости радянською владою. Відень, 1920, 16^о, 48 стор.
- № 17. **Левинський В.:** Мистецтво і соціалізм. Відень, 1920, 16^о, 20 стор.
- № 18. **Програма Української Комуністичної Партії.** Відень, 1920, 16^о, 64 стор.

Замовлення посилати на адресу адміністрації
„Nowa Doba“ Wien, Hans Sachsgasse 18.

